

SBÍRKA SOUVISLÉ ČETBY ŠKOLNÍ

POŘADÁ PROF. FERD. STREJČEK

1. Jan Neruda: <i>Zpěvy páteční</i> . 4. vyd.	Kč	2.50
2. Jan Neruda: <i>Písňe kosmické</i> . 10. vydání	"	3.50
3. Jan Neruda: <i>Balady a romance</i> . 10. vydání	"	3.50
4. Jan Neruda: <i>Tři povídky malostranské</i> . 5. vyd.	"	3.50
5. Svatopluk Čech: <i>Ve stínu lípy</i> . 27. vydání	"	5.50
6. Svatopluk Čech: <i>Petrklíče</i> . 9. vydání	"	5.—
7. Svatopluk Čech: <i>Dagmar</i> . 9. vydání	"	14.—
8. Svatopluk Čech: <i>Václav Zivsa</i> . 3. vydání	"	13.—
9. Svatopluk Čech: <i>Výbor z prósy</i> . 3. vydání	"	12.—
10. V. Beneš-Třebízský: <i>Levohradská povídka</i> . 8. vydání	"	6.—
11. V. Beneš-Třebízský: <i>Výbor z povídek</i> . 2. vydání	"	9.80
12. Dr. Otakar Hostinský: <i>Epos a drama</i> . 3. vydání	"	6.—
13. Julius Zeyer: <i>Olgerd Gejštör</i> . 6. vydání	"	8.80
14. Karolina Světlá: <i>Tři povídky</i> . 2. vydání	"	11.50
15. Alois Mrštík: <i>Povídky a obrázky</i> . 2. vydání	t. č. rozebr.	
16. Vilém Mrštík: <i>Výbor z beletrie</i> . 2. vydání	Kč	12.50
17. Viktor Dyk: <i>Vybraná lyrika</i> . 2. vydání	"	10.—
18. Ferd. Strejček: <i>Výbor z českoslov. epiky lidové</i> . 5. vyd.	"	8.—
19. Ferd. Strejček: <i>Výbor z českoslov. lyriky lidové</i> . 4. vyd.	"	8.—
20. Turgeněv-Folprecht: <i>Lovcovy zápisky (Výbor)</i> . 5. vydání	"	7.80
21. Dr. Otakar Hostinský: <i>Co jest malebné? — Výlet do říše romantiky</i> . 2. vydání	"	4.50
22. Svatopluk Čech: <i>Hanumaň</i> . 7. vydání	"	6.—
23. Bohumil Adámek: <i>Salomena</i>	t. č. rozebr.	
24. Jar. Vlček: <i>Nové kapitoly z dějin literatury české</i>	"	4.20
25. M. A. Simáček: <i>Livanečsky slečný Rózi</i> . 5. vydání	Kč	4.20
26. Jar. Vlček: <i>Poznámky k Čechově »Dagmaře«</i>	t. č. rozebr.	
27. Fr. Bílý: <i>Příspěvky k praktické poetice</i> . 2. vydání	Kč	12.50
28. Jan Neruda: <i>Proslé motivy</i>	t. č. rozebr.	
29. Svatopluk Čech: <i>Václav z Michalovic</i>	Kč	8.50
30. Svatopluk Čech: <i>Slapie</i>	"	8.—
31. Svatopluk Čech: <i>Jitřní písňe</i> . 5. vydání	"	6.—
32. Nebeský-Voborník: <i>Protichůdci</i>	"	2.40
33. J. Menšík: <i>Výbor z povídek Martina Kukučína</i> . 2. vyd.	t. č. rozebr.	
34. Jan Neruda: <i>Hřbitovní kvítí</i>	"	3.60
35. Svatopluk Čech: <i>Cerkes</i>	Kč	3.60
36. Dr. Jindřich Veselý: <i>Doktor Faust</i> . 2. vyd.	"	12.—
37. Dr. J. Máchal: <i>Dějiny českého dramata</i> . 2. vydání	"	21.—
38. J. Svátek: <i>Pražské pověsti a legendy. I.</i> 2. vydání	"	8.50
39. J. Svátek: <i>Pražské pověsti a legendy. II.</i> 2. vydání	"	7.50
40. Jan Neruda: <i>Hradčanské pověsti</i>	"	3.—
41. Jindřich Š. Baar: <i>Pro kravičku</i> . 3. vydání	"	7.50
42. Svatopluk Čech: <i>Lešetínský kopář</i> . 9. vydání	"	7.50
43. P. Vergilius Maro: <i>Zpěvy pastýřské</i>	"	5.40
44. Svatopluk Čech: <i>Písňe otroka</i> . 33. vydání	"	6.—
45. Emil Tréval: <i>Pomsta svatých</i>	"	7.20
46. Timrava: <i>Dedinské povesti</i> . 2. vydání	"	14.—
47. Em. Bozděch: <i>Dobrodruzi</i>	"	2.—
48. Eliška Krásnohorská: <i>Sny po divadle</i>	"	3.—
49. Adolf Heyduk: <i>Bajky a báje</i>	"	7.50
50. Svatopluk Čech: <i>Šotek</i>	"	12.—
51. Svatopluk Čech: <i>Nové písňe</i>	"	9.50
52. Svatopluk Čech: <i>Sníh</i>	"	7.—
53. František Palacký: <i>Vybrané stati</i>	"	7.50
54. Fr. L. Rieger: <i>Vybrané řeči a úvahy</i>	"	8.50

55. A. Macht: <i>Slovenské balady lidové</i>	„ 12.—
56. Josef Holeček: <i>Z »Našich«</i> . 3. vydání	„ 12.—
57. J. A. Komenský: <i>Informatorium školy mateřské</i> . 2. vyd.	„ 8.—
58. J. K. Tyl: <i>Od Nového roku do postu</i>	„ 10.—
59. Svatopluk Čech: <i>Nový epochální výlet pana Broučka, tentokrát do XV. století</i> . 2. vydání	„ 15.—
60. Ferd. Strojček: <i>České balady předbřeznové</i>	„ 8.50
61. Ferd. Strojček: <i>České romance předbřeznové</i>	„ 7.50
62. Božena Němcová: <i>Slovenské pohádky</i> . 4. vydání	„ 3.50
63. K. V. Rais: <i>Z domu</i> . 2. vydání	„ 6.50
64. Rudolf Medek: <i>O našich legiích</i>	„ 5.—
65. Ferdinand Strojček: <i>Z paměti našich spisovatelů</i>	„ 10.—
66. Ferdinand Strojček: <i>Pozdravy minulosti. Ukázky koresp.</i>	„ 14.—
67. Arne Novák: <i>Výbor ze studií a podobizen</i>	„ 10.—
68. Tereza Nováková: <i>Výbor z beletrie</i>	„ 7.50
69. K. V. Rais: <i>Z »Posledního léta«</i> . 2. vydání	„ 7.50
70. Dr. Viktor Novák: <i>Česká balada doby nejnovější. I.</i>	„ 12.—
71. Dr. Viktor Novák: <i>Česká balada doby nejnovější. II.</i>	„ 12.—
72. Rudolf Medek: <i>Básně</i>	„ 7.50
73. Rudolf Medek: <i>Z legionářské epopeje</i>	„ 20.—
74. Ladislav Stroupežnický: <i>Naši furianti</i>	„ 7.50
75. Alois Jirásek: <i>O panu Jeníkovi</i>	„ 6.—
76. K. V. Rais: <i>Čtení o Karlu Havlíčkovi. Připojeny Tyrolské elegie</i>	„ 5.—
77. <i>Čtení o Václavu Beneši Třebízském</i>	„ 10.—
78. Andrej Sládkovič: <i>Detvan</i>	„ 10.—
79. Dr. Viktor Novák: <i>Česká balada ve druhé polovici devatenáctého století. I.</i>	„ 12.—
80. Dr. Viktor Novák: <i>Česká balada ve druhé polovici devatenáctého století. II.</i>	„ 12.—
81. Jaroslav Vlček: <i>Z počátků naší poesie moderní</i>	„ 8.—
82. A. V. Šmilovský: <i>Náš dědeček</i>	„ 5.—
83. Ignát Herrmann: <i>Ctyrlístek</i>	„ 5.—
84. Ant. Macht: <i>Výbor z básní J. Hollého a A. Sládkoviča</i>	„ 5.—
85. J. Knap: <i>Hlasy tří generací</i>	„ 6.—

Na skladě u všech knihkupců.

Ve vydávání se pokračuje.

NAKLADATEL F. TOPIČ, KNIHKUPEC

V PRAZE, NÁRODNÍ TR. 11.

SBÍRKA SOUVISLÉ ČETBY ŠKOLNÍ
POŘÁDÁ PROF. FERD. STREJČEK

86.

ADOLF WENIG:
LITERÁRNÍ SMĚSKA

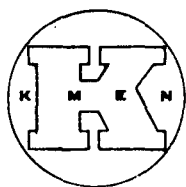
POHÁDKY, POVĚSTI, VZPOMÍNKY

ÚVOD NAPSAL

ARNE NOVÁK

1935

NAKLADATEL F. TOPIČ, KNIHKUPEC
V PRAZE

VYTISKLA KNIHTISKÁRNA JIŘÍHO JELENA NA MĚLNÍCE

O ADOLFU WENIGOVÍ.

Přesvědčivým příkladem, že původ a domov rozhodují o směru i rázu činnosti básníka neb spisovatele, jsou literární osudy Adolfa Weniga, jenž po léta stojí v čele českých vypravěčů pro mládež, neboť kořeny jeho slovesného tvoření jest hledati v půdě, odkud vyšel a kam se hrdě i s láskou přihlašuje v celé vroucnosti své upřímné povahy.

Jeho kolébka stála více než před šedesáti lety ve škole ve Staňkově Vsi na Horšovotýnsku na českobavorském pomezí — i on se jako spisovatelé K. M. Čapek-Chod a Jan Vrba neb učenci lékaři Josef Thomayer a Josef Pelnář, může počítati k „nejzápadnějším Slovanům.“ Původ ze starodávné rodiny učitelské, jejíž poutavé letopisy srdečně a názorně vypsál Wenigův strýc František, sám proslulý pracovník školský, určil Adolfu Wenigovi nejen životní, ale i literární působení: vinohradský učitel vytkl si za hlavní úkol povznést písemnictví pro mládež na uměleckou úroveň a slouží věrně tomuto poslání jako organizátor, jako redaktor časopisů i knihnic a zvláště jako spisovatel. Staňkov Ves, jeho rodiště, leží na národním rozhraní českoněmeckém v končině jazykově ohrožené, a to utužilo v příslušnících tohoto spanilého podhorského kraje národní sebevědomí, vlasteneckou horlivost, zálibu v domácím svérázu, vesměs rysy vracející se s velkým důrazem v knihách Adolfa Weniga, který zvláště láskou k české minulosti a zálibou v hrdinských činech jejích synů chce povahově vychovávat mladé čtenáře.

Pohlédneme-li do literární minulosti Wenigovy rodné končiny, zaujmou nás tam dvě události. V sousedním Domažlicku se před devadesáti léty ponořila dočasná tamní obyvatelka a buditelka Božena Němcová, do studia pohádek a báchorek, které dotud znala jenom z knih. V zachovalém chodském lidu sbírala ústní podání; významné výtvořky vlastní bájevé obraznosti oblékala do prstonárodního roucha a přizpůsobovala výrazu lidových vypravěčů i posluchačů; v rozkošných legendárních příbězích o Pánu Bohu i ve vtipných obrázcích z poddanského života selského upozornila na zvláštní odrůdu rozmarné a veselé pohádky, která s poučením pojí trochu posměchu a satiry. Vedle

Karla Jaromíra Erbena, velikého mistra pohádkového slohu, napájeného tradicemi rodných Erbenových Čech severovýchodních a prohloubeného studiem ústního podání u všech Slovanů, jest B. Němcová zakladatelkou báchorkového umění u nás a zároveň jeho velkou mistryní; nebyla by se jí stala beze styku s Domažlickem, tak požehnaného pro její vývoj a tím i pro písemnictví naše.

Uprostřed téhož chodského lidu, v sousedství Wenigova domova prokázal, svou životní sílu ještě jiný druh prostonárodního básnictví, přecházejícího z úst do úst a děděného s pokolení na pokolení: lidová pověst. Vznášejí-li se obrazné příběhy báchorek mimo čas a určité místo, přetrhující všechny svazky se skutečností, poutá se pověst pevně k některé události a dokazuje tuto spojitost se jmény historických osobností i určením míst, k nimž se váže v proudu vypravování, však i ona volně mění děje a jejich příčinnou souvislost, povahu a pohnutky jednajících osob. Na Chodsku nejen vznikla, ale stále se rozšiřovala a obohacovala krásná pověst o Psohlavcích a Janu Kozinovi, kterou zaznamenala již B. Němcová a kterou v pozdním velice složitějším a působivějším znění poznal Alois Jirásek, jenž jí učinil osou slavného historického románu Psohlavci - také tento mistr vypravování starých pověstí českých souvisí s Domažlickem a přijal tu úrodné podněty, stejně jako jeho krajanka B. Němcová.

Nuže, národní pohádka a lidová pověst, toť oba literární druhy, k nimž od počátku své spisovatelské činnosti, zahájené již před třicátým rokem, přilnul Adolf Wenig a jimž od té doby zůstal věren; i v té věci zachovává tradice svého domova. Když 28letý vydal první knihu svých Pohádek doprovázenou velmi rázovitými a vtipnými kresbami mladšího bratra Josefa, neuvědomoval si asi, že jde po stopách K. J. Erbena a B. Němcové, nýbrž přidržoval se učenlivě jiného významného vzoru domácího. Učený znalec literatury a zvláště lidového podání Václav Tille, jenž vědecky vyložil vznik, osudy, souvislost našich prostonárodních báchorek a zvláště jejich vztahy k umělému písemnictví, jal se s pseudonymem Václav Říha pohádky sám vyprávěti. Důmyslně vybíral nejvděčnější motivy z nevyčerpatelného pokladu světového a sledoval je i podle logiky děje i podle duševněpravidelné pravděpodobnosti; v přednesu, prostém, názorném, živém se přidržoval lidového tónu; podání své končil vtipem a humorem.

Adolf Wenig se od něho naučil tomuto samostatnému poměru k báchorkářství prostonárodnímu i tomuto daru vypravěčskému a jako V. Říha drží také Adolf Wenig na otěžích obraznost a potlačuje přímý živel mravokárný. Největší zálibení má v okruhu pohádek, kde se může projevit lidový vtip, rozmarná taškařice, zertovně kárná tendence. V takových příbězích, známých v světovém výpravném umění odedávna, měli

naši předkové zvláštní zálibu jak svědčí příběhy Jana Palečka, historky o Enšpiglovi neb o Kocourkově; také u B. Němcové najdeme šprýmovné povídky Čert a Káča, Chytrá horákyne, Strejček Příhoda, O hloupém Honzovi, Chytrost nejsou čary, Kdo sněd holoubátka? a j. A. Wenig spojuje tyto veselé báchorky ve větší cykly, kde jednotlivé povídky navzájem souvisí, a jestliže ještě některý sourodý kreslíř, ať bratr Josef, Artuš Scheiner neb Josef Čejka, doprovází text rozmarnými obrázky, má knížka u mladých čtenářů vyhráno, ať se jmenuje Kocourkov, Čertoviny, Zvířata a loupežníci, Zlámaná Lhota nebo Čarovný kořen.

Vypravovat podle cizích vzorů, dovedně kombinovat, samostatně vynalézat pohádky a báchorky, Adolfa Weniga nikdy neomrzelo, jako ho stále těší literárně sahati do zásob dětských vzpomínek, křísiti si v myslí a čtenářům v představách rodnou školu, chrámový kůr, pošumavský kraj, zapomenuté zkazky a zvyky, posvátné legendy a to mírně elegickým tónem a s věčným podivem pro všechno rázovité a osobité. Avšak nejvlastnějším jeho vypravěčským oborem zůstává přece jen pověst. Adolf Wenig, životním povoláním učitel, dobře ví, že se v každém oboru mistrem stane jen ten, kdo v učebných letech býval horlivým žákem, a proto se také sám snažil seznámiti se se všemi předními mistry pověstí v naší literatuře. Zajímali ho ovšem hlavně vyprávěči novodobí, kdežto odkaz starodávných kronikářů, Kosmy, Dalimila, Hájka z Libočan, jimž děkujeme za uchování nejdávnějších pověstí, přijímal již prostřednictvím pozdějších spisovatelů. Ale neušlo mu ani, s jakou starožitnou jadrností dovedl znalec archivů i zevních forem dávného života, Josef Svátek, vzkřísit celý tlum místních pověstí staropražských, ani s jak pádným a prostým důrazem slavný dějepisec hradů, zámků a tvrzí v Čechách, August Sedláček, uměl obnoviti odkaz rodových a erbovních pověstí. A ovšem, byl to především klasik svého oboru, Alois Jirásek, jehož proslulé Staré pověsti české se Adolfu Wenigovi staly vzorem od svého prostě velebného přednesu přes citově a mravně výchovné poslání až po jedinečné umění, povznésti všechno dění místní k výši významu obecně národního.

Adolf Wenig se prokázal důstojným žákem a pokračovatelem svých učitelů, sotva se v oboru pověstí pokusil sbírkami Bohatýrské zvěsti, Pověsti o hradech, a Kytice pověstí. Starým pověstem pražským přibyly nejprve České a posléze Moravskoslezské pověsti, kdežto vážný Blaník a rozmarný Žito čaroděj z Prahy lucemburské seskupují látku kolem pevného bodu, onde místního, tuto osobního. Pražské i ostatní české, moravské a poslední dobou také slovenské pověsti ve Wenigově podání mají hlavní přednosti jeho pohádek. Ze spleti motivů vybírají pevnou rukou dějové pásmo základní a pracovávají

je pozorně; vše podružné potlačují; dbají o napínavost děje i zápletky a zdůrazňují ji podáním; zlidštují příběhy a přibližují povahy sympatii čtenářově. Vypravování svému dává spisovatel ráz pokud možno starožitný a to ve slovosledu, ve zbarvení řeči i v hojných narážkách kulturně dějinných; náladovému osvětlení situací věnuje soustředěnou pozornost. Rád ukazuje také - a to jak ve stupňování děje, tak v úpravě hovorů - že se nezabýval nadarmo divadlem a dramatem, kde, zvláště jako operní libretista měl leckterý pěkný úspěch. I jsou živost, názornost, náladovost vedle vřelé účasti a sympatie hlavními přednostmi Wenigových pověstí. Ale ani pedagog z povolání a zároveň vnitřní potřeby se v nich nezapře; zvláště výcvik v mužných ctnostech těla i ducha, citu a vůle, jimž chtěl sloužiti též životopisným sborníkem Čestí bohatýři, vede často jeho podání v obrazech národní minulosti.

Soupis všech Wenigových knih pro mládež, z nichž mnohé vyšly v několika vydáních, zabral by alespoň stránku hustého tisku a ani tento výbor, uspořádaný spisovatelem samým, nemohl sáhnouti k jeho dílům veškerým. I z něho však jest patrna ústřední životní snaha autora, jenž se tolik zasloužil o zušlechtění literatury pro mládež: pěstovati na základě dávné prostonárodní tradice i podle významných vzorů písemnictví umělého pohádku a pověst 'jako květ umělé lidové duše a vložit i zároveň do obou druhů kus vlastní osobitosti literární a lidské. Životní tato snaha již byla odměněna zaslouženým úspěchem.

Arne Novák.

O B S A H :

	Str.
ÚVOD	5
JAK SE DOSTAL DĚDEČEK ZA ŽIVA DO NEBE („ <i>Pohádky.</i> “)	9
Z DRUHÉ KAPITOLY „KOCOURKOVA“	12
ROZBITÉ KOLO („ <i>Bohatýrské zvěsti.</i> “)	16
O PŘIMDĚ („ <i>Pověsti o hradech.</i> “)	24
O PRAVÉM A NEPRAVÉM ČERTU („ <i>Čertoviny.</i> “)	28
KTERAK KOČKA A MYŠ SPOLEČNĚ HOSPODAŘILY („ <i>Zvířátka a loupežníci.</i> “)	31
O SLADKÉ KAŠI („ <i>Kytka pověstí.</i> “)	34
Z DOMOVA („ <i>Večerní motýli.</i> “)	40
VE LHOTECKÝCH LESÍCH („ <i>Zlámaná Lhota.</i> “)	50
O ČELEDÍNOVI, KTERÝ DO BLANÍKA S VOZEM ZAJEL („ <i>Blaník.</i> “)	55
O STARÉM CIKÁNOVI, JAK V MĚSTĚ ČERVENÉHO KOHOUTA ZAŽEHNAL („ <i>Žito čaroděj.</i> “)	58
O DOMĚ „U TŘÍ ZVONKŮ“ („ <i>Staré pověsti pražské.</i> “)	64
O TAJEMNÉM CIZINCI U ŽIROTÍNA („ <i>České pověsti.</i> “)	67
O DIVOŽENKÁCH U OSTROVA („ <i>Moravskoslezské pověsti.</i> “)	74
O PŘELSTĚNÉM LUPIČI („ <i>Čarovný kořen.</i> “)	76

KNIHY ADOLFA WENIGA

vydané nakladatelstvím F. TOPIČ v Praze.

ČERTOVINY

S obrázky Josefa Weniga. Cena váz. Kč 20.—.

KOCOURKOV

Z KRONIKY STAROSLAVNÉHO MĚSTA

S obrázky Artuše Scheinera. Cena váz. Kč 25.—.

KYTKA POVĚSTÍ

S obrázky Josefa Weniga. Cena váz. Kč 20.—.

SVĚTEM POHÁDEK

S obrázky Petra Dillingra. Cena váz. Kč 28.—.

VÁNOCE

POVÍDKY A LEGENDY

S kresbami Josefa Weniga. Cena váz. Kč 10.—.

VEČERNÍ MOTÝLI

POVÍDKY, PŘÍBĚHY A VZPOMÍNKY

S obrázky Josefa Weniga. Cena váz. Kč 20.—.

ZLÁMANÁ LHOTA

Z KRONIKY ZAPADLÉ VSI NEDALEKO KOCOURKOVA

S kresbami Josefa Čejky. Cena váz. Kč 25.—.

ZVÍŘÁTKA A LOUPEŽNÍCI

S obrazovou výzdobou Jos. Weniga.
Cena váz. Kč 20.—.

U všech knihkupců

Nakladatelství F. TOPIČ, knihkupectví,
Praha I., Národní tř. 11.